

Гонгало Сергій Йосипович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,
національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна,

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0082-1891>

serhij.gongalo@oa.edu.ua

ПСИХОЛОГО-ПОЧЕРКОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ЯК НОВИЙ ВИД ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧЕРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ

Анотація: Розглядається необхідність розроблення методики та запровадження у практику психолого-почеркознавчої експертизи.

Ключові слова: письмо, почерк, графологія, психолого-почеркознавча експертиза.

PSYCHOLOGICAL AND HANDWRITING EXAMINATION AS A NEW KIND OF STUDY OF HANDWRITTEN ITEMS.

Annotation: The need to develop a methodology and to implement a psychological and handwriting examination is considered.

Key words: writing, handwriting, graphology, psychological and handwriting examination.

ПСИХОЛОГО-ПОЧЕРКОВЕДЧЕСКАЯ ЭКСПЕРТИЗА КАК НОВЫЙ ВИД ИССЛЕДОВАНИЯ ПОЧЕРКОВЫХ ОБЪЕКТОВ

Аннотация: Рассматривается необходимость разработки и внедрения в практику психолого-почерковедческой экспертизы.

Ключевые слова: письмо, почерк, графология, психолого-почерковедческая экспертиза.

В системі криміналістичного дослідження речових доказів почеркознавство займає особливе місце. Це пояснюється з одного боку різноманітністю властивостей письмової навички в рукописах, а з іншого – динамічністю цих властивостей в різних письмових ситуаціях. За останні три десятиліття ХХ століття зовнішні фактори – об'єктивні (до яких відноситься методика навчання письму, взірці (зразки) письма – прописи, пишучі прилади

тощо) і внутрішні фактори – суб'єктивні (до яких відносяться анатомічні, фізіологічні і психологічні особливості особи) зазнали суттєвих змін [1].

Експертна практика показує, що існуючі методики досить обмежені у використанні в силу низки причин, наприклад: створені раніше методики на основі прийнятих в той момент норм прописів застосовувати до «сучасних» почерків необґрунтовано, оскільки норми прописів зазнали значних змін; методики розраховані на вирішення конкретних задач (Диференціація рукописів на чоловічі та жіночі. – ВНДІСЕ, 1971. – Код 1.1.15; Методика визначення статі виконавця коротких рукописних текстів. - ВНКЦ МВС, 1990. – Код 1.1.40; Встановлення статі виконавця тексту, виконаного почерком високого та вище середнього ступеню виробленості. – ВНДІСЕ, 1993. – Код 1.1.41) не дають очікуваних результатів при дослідженні «сучасних» почерків та інше.

В даний час спостерігається зниження ступеня виробленості почерку, що є наслідком малої письмової практики і погіршенням оволодіння письмово-руховими навичками. Почерк стає простим за будовою, знижується зв'язність, темп та інші ознаки. Все це спонукає до пошуку нових прийомів та методів дослідження почерку із залученням досягнень інших галузей знань, зокрема психології.

Є.Ю. Свобода відмічає, що формування теоретичних та методичних основ судово-почеркознавчої діагностики є одним з найбільш актуальних напрямів розвитку судового почеркознавства в сучасний період, оскільки ця проблематика є спірною і в повній мірі не розробленою [2, с. 316].

Для вирішення конкретних задач, що стоять перед судово-почеркознавчою діагностикою, варто більш уважно придивитись до такої галузі знань, як графологія, яка в Україні не отримала гідного визнання, хоча за кордоном окремі її положення широко використовуються у судовому почеркознавстві. Розглядаючи перспективи судового почеркознавства, О.Ю. Савчук також приходять до такого ж висновку і вважає за доцільне «зупинитись на психолого-почеркознавчому дослідженні почерку та підписів,

оскільки така галузь успішно розвивається в західних країнах, проте є забутою в нашій науці». [3, с. 115].

Окремі дослідники (С.І. Петрова, М.В. Бобовкин, С.М. Бобовкин) розглядають можливість введення нового виду (підвиду) почеркознавчих досліджень – судово-діагностичне дослідження почерку по встановленню психологічних/психопатологічних властивостей/станів виконавців рукопису.

Так С.І. Петрова під «судово-діагностичною експертизою по встановлення психологічних властивостей особи виконавця рукопису» пропонує розуміти проведене експертом на основі спеціальних знань дослідження класифікаційно-діагностичних ознак почерку, що містяться у рукописі і відображують окремі психологічні властивості його виконання, з метою реалізації отриманих відомостей в ході розкриття, розслідування злочинів і правопорушень, а також при розгляді справ у суді. [4, с. 13].

М.В. Бобовкин розглядає можливість впровадження нового виду експертизи – судово-діагностична експертиза письма осіб, що перебувають у психопатологічному стані, яка являє собою наукове дослідження, що входить в систему власне-діагностичних задач судової експертизи письма, що здійснюється на основі спеціальних знань в галузі судового почеркознавства у відповідності з кримінально-процесуальним та цивільно-процесуальним законодавством з метою встановлення фактів (фактичних обставин), що мають доказове значення по кримінальних та цивільних справах. [5, с. 10-11]. С.М. Бобовкин пропонує виділити окремий підвид такої експертизи – криміналістична діагностика психопатологічного стану виконавця рукописних текстів малого обсягу і коротких записів. На його думку, це окрема задача діагностики психології письма на рівні її виду: дослідження малооб'ємних рукописів (текстів малого обсягу і коротких записів) у відповідності до законодавства...на основі спеціальних знань в галузі криміналістичного почеркознавства з метою встановлення фактів (фактичних обставин), що мають доказове значення та (або) орієнтуюче значення в правоохоронній діяльності. [6, с. 10].

І.І. Когутич вважає, «що розробка методів сучасної почеркознавчої і перспективної графологічної експертизи, за допомогою яких можна виокремити інформацію про змінювані зовнішні та внутрішні умови виконання рукопису, була й залишається одним із актуальних завдань судового документознавства. Саме тому в його межах, поряд із вченням про судово-почеркознавчу ідентифікацію, з'явилось і вчення про судово-почеркознавчу діагностику, продовженням якої, сподіваємось, стане вчення про психолого-почеркознавчий (графологічний) аналіз» [7, с. 198].

Навіть поверхневий аналіз зазначеної проблематики вказує на необхідність проведення досліджень в галузі судового почеркознавства з метою більш широкого використання напрацювань в галузі психології почерку (графології) та запровадження науково підтверджених методів у експертну практику. Вважаємо, що такі дослідження дозволять розробити окремі методики з вирішення конкретних діагностичних задач у судовому почеркознавстві.

О.Ю. Савчук, аналізуючи можливості такого виду досліджень та перспективи використання висновків в якості доказу, зазначає: «Висновок психолого-почеркознавчої експертизи може бути лише ймовірним, оскільки лабільність психіки особи та можливість неоднозначного (не завжди адекватного) реагування на певні події не дає можливості 100-відсоткового аналізу поведінки та характеру виконавця тексту чи підпису. Проте роль такого висновку у діагностичному плані важко переоцінити» [3, с. 117].

Список використаних джерел

1. Устинов В.В. Актуальные проблемы судебного почерковедения и судебно-почерковедческой экспертизы. Законру. URL: https://zakon.ru/blog/2018/5/24/aktualnye_problemy_sudebnogo_pocherkovedeniya_i_sudebno-pocherkovedcheskoj_ekspertizy (дата звернення 20.01.2021).

2. Свобода Є.Ю., Гоменюк Д.С. Поняття діагностичних досліджень та їх місце в судово-почеркознавчій експертизі // Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку : збірник матеріалів круглого столу. / редкол. Кобилянський О.Л., Антонюк П.С., Свобода Є.Ю.; Київ. ННПФЕКП НАВС. – Київ, 2015. 444 с.
3. Савчук О.Ю. Розвиток судового почеркознавства: історичний і перспективний контекст // Судова експертиза: сучасність та майбутнє: Матеріали круглого столу (25 січня 2018 р, м. Львів); за заг. ред. д.т.н. Кузіна М.О. / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України. – Л., 2019. 150 с.
4. Петрова С.И. Теоретические и методические основы диагностирования психологических свойств исполнителя рукописи по почерку при расследовании преступлений : Дисс. ... канд. юрид. наук. – М., 2017. 208 с.
5. Бобовкин М.В. Теория и практика судебно-диагностической экспертизы письма лиц, находящихся в психопатологическом состоянии : Дисс. ... доктора. юрид. наук. – Волгоград., 2005. 46 с.
6. Бобовкин С.М. Криминалистическая диагностика психопатологического состояния исполнителя рукописных текстов малого объема и кратких записей: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Волгоград, 2016. 26 с.
7. Когутич І.І. Графологія: загальнонаукові та криміналістичні погляди її пізнання і застосування: монографія у 3 т. Т. 1: Загальне поняття графології та історичні аспекти її становлення як галузі наукового знання / І.І. Когутич, - ФО-П Шпак В.Б., 2019. 352 с.